

роботодавцями коштів профкомам на фізкультурну і оздоровчу роботу, як це передбачено статтею 44 Закону України «Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності», внесків підприємств, установ, організацій, об'єднань громадян та фізичних осіб, кошти від фінансово-господарської діяльності закладів фізичної культури і спорту та організацій фізкультурно-спортивної спрямованості, продажу прав на використання спортивної символіки і на трансляцію спортивних змагань, від проведення спортивно-видовищних заходів тощо.

Необхідно також впровадити механізм фінансування спорту за рахунок частини прибутків від ігрового бізнесу, як це робиться у багатьох країнах світу. В Україні відсутня система асигнувань фізичної культури і спорту через реалізацію спортивних лотерей. Ці проблеми є предметом особливої уваги Президента України і Кабінету Міні-

стрів України та відображені в Указі Президента України «Про національний план дій щодо реалізації державної політики у сфері фізичної культури і спорту» і Державній програмі розвитку фізичної культури і спорту на 2012–2016 рр., затвердженою Кабінетом Міністрів України. Сьогодні фахівцями сфери за підтримки народних депутатів України розробляється відповідний законодавчий акт, спрямований на врегулювання цих питань.

Насамкінець варто звернути увагу на доцільність розробки системи підтримки малого та середнього бізнесу з метою залучення додаткових джерел фінансування вітчизняного виробника спортивного інвентарю й обладнання. Натомість для економічної підтримки сфери на державному рівні необхідно врегулювати питання звільнення від плати за землю закладів фізичної культури і спорту та спортивних споруд.

Стоян Віра Іванівна, доцент кафедри фінансів Тернопільського національного економічного університету, к.е.н., доцент

ОРГАНІЗАЦІЯ КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ КАЗНАЧЕЙСТВА

Одним із найважливіших принципів бюджетної системи є принцип ефективності та результативності використання бюджетних коштів. Він полягає в тому, що при складанні та виконанні бюджетів усі учасники бюджетного процесу в межах встановлених їм бюджетних повноважень мають прагнути досягнення цілей, сформованих на основі національної системи цінностей і завдань інноваційного розвитку економіки, шляхом забезпечення якісного

надання послуг при залученні мінімального обсягу бюджетних коштів та досягнення максимального результату при використанні визначеного бюджетом обсягу коштів. За цих умов посилюється значимість державного фінансового контролю за використанням бюджетних коштів, дотриманням учасниками бюджетного процесу бюджетного законодавства та фінансової дисципліни.

Відповідно до ст. 26 Бюджетного кодексу України для ефективного й результативного управління бюджетними коштами на всіх стадіях бюджетного процесу його учасниками проводиться контроль, який забезпечує:

- оцінку управління бюджетними коштами (включаючи проведення державного фінансового аудиту);

- правильність ведення бухгалтерського обліку та достовірність фінансової і бюджетної звітності;

- досягнення економії бюджетних коштів, їх цільового використання, ефективності і результативності в діяльності розпорядників бюджетних коштів шляхом прийняття обґрунтованих управлінських рішень;

- проведення аналізу та оцінки стану фінансової і господарської діяльності розпорядників бюджетних коштів;

- запобігання порушенням бюджетного законодавства та забезпечення інтересів держави в процесі управління об'єктами державної власності;

- обґрунтованість планування надходжень і витрат бюджету.

Невід'ємною складовою державного фінансового контролю є контроль, який проводиться органами казначейства й охоплює весь процес касового виконання державного та місцевих бюджетів. Фінансовий контроль постійно здійснюється Казначейством України, яке як зберігач державних коштів зобов'язане забезпечити ефективне й раціональне їх використання відповідно до програм Уряду та органів місцевого самоврядування.

Контроль, який забезпечується органами казначейства, дуже різноманітний і охоплює весь процес касового

виконання державного та місцевих бюджетів, починаючи від підготовчих етапів забезпечення обслуговування, продовжуючи безпосереднім обслуговуванням та закінчуючи наданням звітності про виконання бюджетів. Такий ретельний контроль здійснюється паралельно з веденням операцій упродовж бюджетного періоду і тому він є ефективнішим, ніж контроль за результатами.

Основним завданням такого контролю є забезпечення: своєчасного й повного надходження доходів до бюджету; законності і своєчасності фінансування заходів, передбачених видатковою частиною бюджету; належного виконання учасниками фінансової діяльності своїх зобов'язань; державної дисципліни в усіх органах управління, які беруть участь у виконанні бюджету.

У процесі касового виконання державного та місцевих за доходами та видатками органи казначейства здійснюють попередній, поточний і наступний контроль, що є запорукою прозорості та підконтрольності руху грошових потоків і цільового використання державних коштів:

Попередній контроль здійснюється до проведення операцій з бюджетними коштами. Його метою є недопущення виникнення можливих фінансових порушень в процесі оцінки обґрунтованості доходів і доцільності видатків. Ефективність цієї форми контролю полягає в тому, що вона дає можливість запобігти порушенням законодавства, нецільового використання бюджетних коштів. Органи казначейства здійснюють попередній контроль за такими напрямками діяльності:

– при формуванні особових справ розпорядників та одержувачів бюджетних коштів перевіряють наявність та правильність оформлення пакета документів установ і організацій, які ними надаються;

– при формуванні мережі установ і організацій здійснюють перевірку поданої розпорядниками інформації на відповідність встановленим вимогам щодо складання мережі, даним Єдиного реєстру розпорядників та одержувачів бюджетних коштів (код розпорядника/одержувача за Єдиним реєстром, код за ЄДРПОУ, найменування й статус установи);

– на етапі доведення обсягів бюджетних асигнувань здійснюють контроль за відповідністю асигнувань, визначених у кошторисах і планах асигнувань, сумам, зазначеним у розписах відповідних бюджетів.

Таким чином, попередній контроль, що проводиться органами казначейства, передуює здійсненню касових видатків, а відтак є ефективним засобом забезпечення їх цільового спрямування.

Поточний контроль здійснюється на стадії проведення фінансових операцій по формуванню, розподілу та використанню бюджетних коштів. Його метою є забезпечення дотримання фінансової дисципліни і недопущення порушення бюджетного законодавства учасниками бюджетного процесу. Цей вид контролю охоплює діяльність органів казначейства при проведенні операцій з:

– повернення платникам помилково та надміру сплачених до бюджетів платежів, відшкодування податку на додану вартість – проводиться контроль за відповідністю суми сплати та

дати зарахування зазначених у поданні чи висновку даним виписок з бюджетних рахунків; наявності погодження фінансовим органом у разі повернення коштів з місцевих бюджетів; правильності заповнення всіх реквізитів подань та висновків органів, що контролюють справляння надходжень бюджету;

– реєстрації та обліку бюджетних зобов'язань – здійснюється перевірка відповідності напрямів витрачання бюджетних коштів бюджетному асигнуванню, паспорту бюджетної програми (у разі застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі);

– відкриття бюджетних асигнувань з державного бюджету та виділення коштів з місцевих бюджетів – розподіли відкритих асигнувань перевіряються органами казначейства щодо відповідності вказаних у них сум залишкам на відповідних рахунках, залишкам невикористаних асигнувань розпорядників нижчого рівня та одержувачів, невиконаним зареєстрованим бюджетним фінансовим зобов'язанням та наданій мережі;

– оплати рахунків розпорядників і одержувачів бюджетних коштів – проводиться контроль відповідності платіжних документів затвердженому кошторису бюджетної установи (для одержувачів – плану використання бюджетних коштів), контроль за наявністю необхідних підтверджуючих документів, що є підставою для здійснення платежів.

На етапі оплати рахунків розпорядників та одержувачів бюджетних коштів органи казначейства перевіряють достатність підстав для здійснення платежів (наявність підтверджених доку-

ментів, дотримання розпорядниками коштів вимог нормативно-правових актів, що регулюють бюджетний процес, тощо), відповідність платежів вимогам обліку та контролю за зобов'язаннями, а також правильність оформлення розрахункових документів. Лише після перевірки платіжних та підтверджуючих документів органом казначейства здійснюється оплата рахунків розпорядників та одержувачів бюджетних коштів. У такий спосіб реалізується механізм поточного контролю за витрачанням бюджетних коштів, при якому оплата видатків здійснюється безпосередньо на користь суб'єктів господарської діяльності на підставі первинних документів розпорядників бюджетних коштів, що підтверджують необхідність і доцільність витрат. Таким чином органами казначейства забезпечується цільове спрямування бюджетних коштів, а відтак ефективне управління державними фінансами.

Наступний контроль здійснюється за результатами проведених фінансових операцій шляхом перевірки та аналізу бухгалтерських балансів і звітів про виконання бюджетів. Органи казначейства перевіряють правильність відображення в бухгалтерському обліку операцій з виконання державного і місцевих бюджетів, дотримання правил ведення бухгалтерського обліку, вимог порядку щодо складання та надання (прийняття) звітності бюджетних установ і звітів про виконання бюджетів за доходами і видатками.

Наступний контроль дає змогу впевнитись, що всі операції у бухгалтерському обліку розпорядника бюджетних коштів відображено правильно, зобов'язання взяті у межах доведених

асигнувань, дані бухгалтерського обліку органу казначейства відповідають даним обліку розпорядників та одержувачів коштів. За результатами наступного контролю визначаються конкретні порушення бюджетного законодавства.

Ефективність казначейського контролю полягає в тому, що він дає можливість запобігти порушенням чинного законодавства на етапах забезпечення обліку та відкриття/виділення бюджетних асигнувань, консолідації інформації про зобов'язання розпорядників коштів та їх погашення, що спричиняє позитивний вплив на управління єдиним казначейським рахунком та державними фінансами в цілому.

Найбільшою мірою контрольні повноваження органів казначейства реалізуються в частині виконання видаткової частини бюджетів. За змістом та логікою проведених операцій з виконання бюджетів контрольні заходи органів казначейства при використанні бюджетних коштів можна виокремити в кілька етапів, що взаємопов'язані між собою встановленими правилами автоматизованого ведення казначейського обліку (рис. 1).

Вищезазначене переконливо доводить, що організація фінансового контролю у системі казначейства має певну особливість. Вона полягає в тому, що органи казначейства є єдиними виконавцями попереднього контролю та контролю на стадії здійснення платежу при виконанні державного та місцевих бюджетів і здійснюють такий контроль не вибірково, а тільки на регулярній основі. Таким чином забезпечується суворий контроль за правильністю фінансових операцій, їх бухгалтер-

ським обліком, що є гарантією прийняття виважених управлінських рішень у бюджетній сфері.

Рис. 1. Основні етапи казначейського контролю за виконанням державного та місцевих бюджетів за видатками